

az éppen megélt jelen cserepei, majd állnak össze teljes képpé, egységes történetté. De ez a történet nem ezzel a könyvvel kezdődik, hanem az előző, *Idegenek* cíművel, vagy ha belemerülünk és elragadnak a gondolataink, később pedig a regénybe beépülő napló, Gersomé, az öregemberé, akkor bennünket is elfog az az érzés, hogy mindez már volt, és az idegenség és a rémület érzése is, hogy tulajdonképpen bármikor megtörténhetnek ezek a dolgok, akár velünk is.

Megtörténhet, mint ahogy a történelem során számtalanszor megtörtént és megtörténik ma is a háború, a kiszolgáltatottság, a szereteteink elvesztése, a magunkra maradás. Menekülnénk ezért a könyv elől, a meneküléskényszer ugyanúgy bennünk van, mint Annában, de nem lehet, már elkezdtük olvasni, és visz magával, mint egy hajó, már nem szállhattunk ki.

Megtörténhet (meg is történik), hogy valami megszokottá válik; egy város, ahol élünk, ahová idegenként érkezünk, majd nem-otthonunkká lesz. De teljesen otthonunkká, elfeledtetve velünk idegenségünket, aminek már semmi jelentősége nincs, ha mindenki idegen, elfeledtetve az eredeti otthon – annyira azért sohasem. Eze-

ket a történeket, érzéseket, gondolatokat, emlékeket, vágyakat meséli Anna, s meséli naplójában Gersom is. Mert az idegenség, a kiszolgáltatottság, a helyzetek elfogadása azonos a két életben, vagy legalábbis párhuzamos, és talán az olvasóéban is az lenne, ha hasonló életkörülmények közé jutna. Ezért válik indirekt módon felhívássá ez a könyv, figyelmeztetéssé, hogy így is lehet(ne), ha nem vigyázunk. Azt persze nehéz megmondani, hogy is kellene vigyázni, így aztán láthatatlanul belénk épül a félelem, vagy ha valahol már bujkált bennünk, felszínre kerül, nyilvánvalóvá válik. És a gyűlölet is, megmagyarázhatatlanul, vagy éppen megindokolva, de feneketlenül mélyen.

És megértjük, mi az élet értelme, az igazi boldogság. Nem a karrierépítés, nem az egyre feljebb jutás, nem a társadalmi elismerés, kicsinyes küzdelmeken át. Ennél sokkal egyszerűbb dolgok, amelyek a mindennapokban észre sem veszünk: piacra menni reggel, almát, banánt, sajtot vásárolni, meghalat ebédre, ilyesmik. Olyannak lenni, mint „akinek joga van reggel kávéházban reggelizni, újságot olvasni, friss péksüteményt enni”. Vagy kis kertet művelni (à la Voltaire), krumplít, sárgarépát, parad-

csomot, sóskát, epret, málnát, diót termelni, néhány csirkét, tyúkot tartani. Megértjük, hogy az élet célja a túlélés. Kérdések és válaszkeresések, válaszok sorakoznak: otthon-e az olyan otthon, ahonnan menekülni kell, amelytől félni kell? „Ottthon-e az az ország, az a város, az az utca, ahonnan öröm, megkönnyebbülés a távozás, ahová nem vágyunk vissza”? Amely, ha álmunkban mégis visszatérünk, rémálomként jön elő?

A szerző ért a regényépítéshez, e műve is egyértelmű bizonyíték rá. Látszólag tárgyilagos, távolságtartó és szentelen nyelvezete és meseszövése mélyen felkavaró. Petőcz, ahogy Mészöly Miklós is, „az élet tragikus, mély szövedékét röntgenezi” (Fogarassy Miklós kifejezése). Gersom személyébe bújva mondja el a saját félelmeit, amelyek a miénk is. Metafora-alkalmazása világos: a tenger, a mindent megtisztító víz az állandóság jelképeként és az utána való vágyakozásként jelenik meg. A regényt számos, a mi világunkra utaló áthallás teszi aktuálisá; azt is mondhatnánk, egyfajta jövő vizionálásáról van szó, amelynek gyökerei itt vannak a jelenünkben. De áthallások vannak más szerzők munkáira is, a bibliára például (Gersom), Camus *Közönyére* (Anna ál-mában játszódik le egyik jelenete) és némiképp Mészölyre – Petőcz meseszövése, regényépítése sokban hasonlít (általam vélt) mesterére. Mégis, minden bizonytalanság, fé-

lelem, feleslegesség- és idegenség-érzés ellenére felsejlik valami végsősoron pozitív, optimista vágyat sugárzó reménység a jövőt, a másnapot illetően. És ebben ugyancsak valamiféle voltaire-i filozófia nyomaint fedezhetjük fel.

LÁNG ESZTER

(*Noran Kiadó, Budapest, 2011, 270 oldal, 2999 Ft*)

MICHEL HOUELLEBECQ: *A térkép és a táj*

Michel Houellebecq *A térkép és a táj* című regénye volt a Goncourt-díj nagy esélyese, de egészen a díjkiosztóig kérdéses volt, vajon a zsűri az irodalmi közvéleményt erősen megosztó szerzőnek ítéli-e a díjat. Végül neki ítélték. A könyv ugyan nem pornográf és naturalista, mint a korábbi opuszok – a magyarul is olvasható *Elemi részecskék*, *A csúcson* vagy az *Egy sziget lehetőségei* –, de hősei tipikus Houellebecq-figurák.

A mű főszereplője Jed Martin képzőművész; az ő karrierjének álmásait követheti nyomon az olvasó. A könyv tehát művészregényként is olvasható, de ne hamarkodjunk el a meghatározását. A történet *in medias res* Jed második korszakának végével indul. Ezután ismerkedünk meg életének korábbi eseményeivel: az egyetemi évekkal, majd

a sikerrel. A Michelin-térképeket fotózó művész megtapasztalja azt a houellebecqi pillanatot, amelyben az író minden hősét részesíti: szerelmes egy orosz hölgybe, Olgába. Ezen a ponton a regény leginkább a szerelmes történetek sajátosságait mutatja.

A legbizarrabb szereplő a szerzővel azonos nevű karakter, akit brutális kegyetlenséggel meggyilkolnak a regény háromnegyedénél.

A Houellebecq nevű író egy csöppet sem szimpatikus figura: iszákos, magának való, mogorva. Külön pikantériája a regénynek, hogy alkotói módszeréről is megtudunk egy-két dolgot. Jed és Houellebecq művészi célja hasonló: koruk társadalma érdekli őket, és egy etnológus szemszögéből elemzik azt. Az élettel szembeni pesszimizmusuk is rokonságot mutat. Houellebecq szerint az életben akadnak ugyan érdekes pillanatok, de ezek mindig nehezek is egyben. Jed is úgy látja, hogy létezik egy pillanat, amikor az ember megtehet valamit, és övé lehet a boldogság. Ez a pillanat lehet egy nap, vagy akár néhány hónap is, viszont egyetlenegyszer fordul elő, és lehetetlen újra megélni.

Jed építész édesapjának a világlátása sem kevésbé pesszimista, mint a fiáé. Kapcsolatuk hideg, találkozásaik csupán a karácsonyra szorít-

koztak. Ilyenkor beszélgetést mímelnek. Apja azonban halála előtt nem sokkal, egy rendhagyó karácsony alkalmával megnyílik, és bevagyatja Jedet fiatalkori vágyaiba és lehetőségeibe. Utolsó napjait egy öregek otthonában tölti, és hogy a szenvedést elkerülje, Svájcban bejelentkezik egy eutanázia-szervezethez, amely kíméletesen végrehajtja az építész akaratát.

A regény, mint látuk, művészregényként indul, majd szerelmes regény lesz, végül a harmadik részben krimivé válik. Ez a fejezet egy helyszíneléssel kezdődik, és csak sokára derül ki, hogy a meggyilkolt személy nem más, mint Houellebecq. Egy új figura kerül az elbeszélés fókuszába, Jasse-lin, a rendőr, aki gyökeres ellentéte a többi szereplőnek. Tradicionális házasságban él a kegyelem és béke szíjén. A narrátor ironikus elbeszélésmódja azonban kétséget sem hagy afelől, hogy milyen is ez a kispolgári élet.

Az epilógus Jed életének is utolsó fejezete. Ő is csak abban reménykedik, hogy a legkisebb szenvedés nélkül hagyja itt a földi létet. Ez részben sikerül neki, és hála a morfiumnak, élete végéig képes dolgozni. Így vesz búcsút az élettől, „amelyben valójában soha nem vett részt igazán”. De ki vett részt benne,

melyik szereplő élete példaértékű? Talán az epizódfiguraként megjelenő, másik valós íróé, Beigbederé, akit szerettei körében ér a halál? Neki voltak „szerettei”, és bizalmas viszonyban állt a világgal – ez megmentheti az embert a reménytelenség közepette.

Houellebecq világgépe ugyanolyan pesszimista, mint a többi művében. Ez a regény is párhuzamos történeteket fest a magányról. Életünk nem más, mint hanyatlástörténet, amelynek során az ember szembesül saját magányával és életének végességével. Ennek az életnek a színfalát a fogyasztói társadalom adja. Egy-egy szupermarket valóságos energiaközpontként működik: a társadalom ennyit tud nyújtani a tagjainak, ahonnan vágyat, örömet meríthetnek.

BENDA MIHÁLY

(Fordította Tótfalusi Ágnes,
Magvető Kiadó, Budapest,
2011, 360 oldal, 3490 Ft)

TURCZI ISTVÁN: *A változás memóriája*

A változás memóriája című kötetben Turczi István továbbra is él a korábbi versciklusaiban (például *Erotikon*, *Átbalások*, *Sms 66 kortárs költőnek*) alkalmazott módszerével, kézjegye minden egyes munkáján

azonnal felismerhető. Módszerének lényege abban áll, hogy a súlyos tartalmakat hordozó, a mai fül számára olykor *régimódinak* (Lator László) tűnő, klasszikus líra elemeit játékos kiszólásokkal keveri, a jelenkorba illeszti, amivel megtöri, de nem bontja meg a letisztult formát, a helyenként patetikus hangvételű, szentimentális vonásokat sem nélkülöző, tömör szövegtestet. Ez a törekvés a címválasztásban is megmutatkozik néhány helyen: *Hazárdnak rendületlenül*, *Lélekmetező Jack*, *Cogito úr bölint, tehát vagyok*, *Betépve tudom a Bibliát*.

A változás memóriája azonban más, mint az „eddigiék”, holott korábbi művei is karakteresen megkülönböztethetők egymástól úgy tartalmilag, mint szerkezetileg, mivel Turczi tematikusan gondolkodik, és mindig a mondanivalójához igazítja a keretet. Új kötetében nem nőkről vall, nem felesel kortársakkal, elődökkel, hagyományokkal, nem az egyetemi évekről ír, nem prófétikus látomásokat vetít elénk – mégis mindezt megteszi.

Elsőként a műfaji eltérésre figyel fel az olvasó. A prózaversek – vagy a költő szavaival élve: *prózai versek* – tág teret biztosítanak a gondolatok szabad áramlásának. A szerzőtől sosem volt idegen a prózaírás (lásd kisregényeit: *Mennyei egyetem*, *...se nélküled*, *A többi csak kaland volt*), ennek ellenére vérbeli poétaként, konzekvens módon kordában tartja